

Aan Provinciale Staten

ONDERWERP	Uitkomst evaluatie energiefonds (SETU)	TELEFOONNUMMER	+31611366892
DATUM	20-09-2022	E-MAILADRES	kim.kiszelnik@provincie-utrecht.nl
DOCUMENTNUMMER	UTSP-488137489-1004	DOMEIN/OPGAVE	SLO
VAN	Kim Kiszelnik	TEAM	PL1
NUMMER PS	PS2022MM76	PORTEFEUILLEHOUDER	Van Essen
BIJLAGEN	1. Bevindingen en conclusies 'objectieve toets SETU' (Zanders) 2. Evaluatie SETU omvormen naar handelingsperspectief (Rebel Group)		

Geachte dames en heren,

Essentie/ samenvatting:

In deze brief informeren wij u over de uitkomst van de evaluatie en heroriëntatie van het provinciaal energiefonds zoals beheerd door Stichting Energietransitie Utrecht (SETU).

Inleiding:

In 2013 is door de gemeente Utrecht SETU opgericht. Sinds 2018 beheert SETU ook het provinciaal energiefonds. Het fonds maakt financiering mogelijk aan ondernemers en organisaties die willen investeren in haalbare initiatieven op het gebied van energiebesparing en de opwekking van duurzame energie in de provincie Utrecht, daar waar deze initiatieven door private partijen niet of onvoldoende financieerbaar worden geacht en is dus gericht op het wegnemen van marktfalen. Het provinciaal fonds is gevuld met een lening van €16 mln. van de BNG Bank. De provincie Utrecht (PU) staat garant voor deze lening. Het energiefonds is revolverend waardoor deze middelen meerdere keren kunnen worden ingezet. SETU opereert als stichting zelfstandig en is hiermee geen bestuursorgaan. Het fondsbeheer en de inrichting van het financieringsproces voor projecten is hiermee de verantwoordelijkheid van het bestuur van de stichting. Binnen de beschikking voor de garantie is afgesproken de uitvoering van de activiteiten na 5 jaar te evalueren. De afgelopen periode hebben we u verschillende keren geïnformeerd over de ontwikkelingen bij SETU zoals in statenbrieven *d.d. 15-12-2020, nr. 821C4DA5, Procesupdate SETU inclusief evaluatie kredietverstrekking Alliantie+* en *d.d. 15-11-2021, nr. 8239AOEE - Evaluatie Kluswoningen Kanaleneiland Utrecht*. In deze laatste brief informeerden wij u over het voornemen om de evaluatie van SETU te vervroegen, na een onrustige periode voor SETU met onder meer het vertrek van haar fondsmanager en het besluit van het bestuur van SETU om het fonds tijdelijk in 'ruststand' te zetten. Deze evaluatie is in gezamenlijkheid met Gemeente Utrecht uitgevoerd.

Toelichting:

De evaluatie is in twee delen vormgegeven. Om zekerheid te krijgen of de organisatie voldoende was ingericht om het fonds en eventuele risico's goed te managen is in december 2021 dit eerst getoetst door een deskundig bureau. De conclusie was dat de inrichting tijdelijk passend en verantwoord is maar niet optimaal en toekomstbestendig, het rapport is toegevoegd in bijlage 1. Dit gaf voldoende rust en zekerheid om vervolgens een

opdracht voor de evaluatie te verstrekken. Aangezien we de afgelopen 2 jaar ook met het bestuur in gesprek zijn geweest over een eventuele heroriëntatie hebben we niet alleen teruggekeken, maar ook vooruitgekeken om op basis van de inzichten een strategie voor de toekomst uit te werken. Uitgangspunten blijven hierbij de ambities rondom de energietransitie van respectievelijk Gemeente Utrecht en Provincie Utrecht. Het volledige rapport is toegevoegd in bijlage 2. Het rapport merkt over de verschillende deelonderwerpen het volgende op over het terugkijken:

1. Scope, portefeuille en marktfalen: 'We kunnen stellen dat SETU's scope in het verleden een marktfalen heeft opgevangen, wat heeft geresulteerd in een portefeuille van hoofdzakelijk zonnepaneel (zon-PV) projecten, lokale laadinfrastructuur en energiebesparing. Er is een doelgroep bediend, zoals buurtinitiatieven, verenigingen en kleinbedrijven, met weinig eigen vermogen, waar de reguliere financieringsopties nog wel lastig te bereiken waren. Ten dele is dit inmiddels ondervangen, zon-PV is gemeengoed geworden, terugverdientijden (ook voor besparing) zijn verkort. Marktfalen is minder aan de orde. Zodoende zou SETU in de naaste toekomst relatief minder moeten leunen op zon-PV.'
2. Impact: 'De focus van SETU op impact (hetzij met CO²-reductie, hetzij met versnelling van initiatieven) lijkt minder dan op de financiële kant. In het omschreven interne proces lijkt het vooral te gaan om het vastleggen van de financieringszijde en het bedrijfsmodel, minder om de impact die het project brengt naar Utrecht en omgeving. Uiteraard financiert SETU op basis van het investeringsreglement alleen projecten met een effect op de energietransitie en wordt in het proces de inpassing binnen deze scope meerdere malen gecheckt – echter lijkt er wat minder aandacht te gaan naar de bijbehorende CO²-reductie en/of het effect op de energietransitie.'
3. Financieel instrumentarium en voorwaarden: 'Het fonds beschikt over een financieel instrumentarium met een professionaliteit gepast voor de fondsgrootte en aard van de projecten. De focus op leningen past bij de competenties van het fonds, waarbij transactiekosten beperkt moeten worden. Door (om logische redenen) geen participaties aan te gaan is het minder voor de hand liggend dat SETU betrokken zal zijn bij baanbrekende innovaties in de energietransitie. De leningsfaciliteit past overwegend goed op kleine zon-PV projecten en energiebesparing bij kleine ondernemers.'
4. Beheer en transactiekosten: 'SETU heeft grote stappen gemaakt om het beheer en de transactiekosten van de stichting respectievelijk te verbeteren en in te perken. De verbeterlagen waren hoogstnoodzakelijk om de professionaliteit op orde te krijgen. Binnen de mogelijkheden van het fonds (beperkte apparaatskosten) is dit nu redelijkerwijs gedaan. Verdere verbeteringen zijn mogelijk (business development, vier ogen, aparte investeringscommissie) maar hier gaat wel de vraag aan vooraf welke toekomst voor SETU is voorzien. SETU is op dit moment verklaarbaar kwetsbaar in het inhoudelijk zicht op de regionale markt van energietransitie. Het bestuur staat op afstand van de dagelijkse praktijk en heeft hier ook beperkt tijd voor beschikbaar, de fondsmanager a.i. is al dan niet in samenwerking uitstekend in staat om een financieel gedegen analyse te maken, maar heeft minder specifieke achtergrondkennis op het gebied van de energietransitie. SETU heeft ook geen speciaal bestemde staf die actief business development doet of een relevant netwerk heeft in de regio bij ondernemers en of projecten. Een strategisch zicht op de markt lijkt te ontbreken, bijvoorbeeld inzicht in veelbelovende innovaties en/of relevante ontwikkelingen; verklaarbaar omdat de organisatie deze armslag niet heeft.'
5. Governance: 'Evaluerend komt de huidige governance over als gepast voor de omvang van een fonds als SETU. Het is hierbij echter wel noodzakelijk dat het bestuur, met hun dubbelrol als investeringscommissie, goed ingevoerd is in de te beoordelen projecten, de bijbehorende businesscases en duurzaamheidsimpact. Hier zit een kwetsbaarheid die inherent is aan de beperkte schaal van het fonds. Hoewel in het verleden is gekozen voor afstand van PU/GU leeft de behoefte voor duidelijke afspraken over operationele en strategische betrokkenheid – om wantrouwen in de toekomst te voorkomen.'

Met betrekking tot het vooruitkijken merkt de onderzoeker op dat niet zozeer vanuit het perspectief van SETU gekeken moet worden maar vanuit het perspectief van de energietransitie. Dit vraagt ook vanuit de provincie een afweging over haar (financierings) rol in de energietransitie. Dit sluit aan bij het aangenomen initiatiefvoorstel van de VVD om provinciaal onderzoek te doen naar de investeringsmogelijkheden versnelling Energietransitie (dd. 29-06-2022, PS2022MM32). Inmiddels heeft u de offerteaanvraag hiervoor ontvangen (22-08-2022, PS2022MM58-02). Eind januari 2023 is het onderzoek gereed waarna wij dit aan u beschikbaar zullen stellen. De onderhavige evaluatie schetst verder een drietal scenario's, waarvan scenario 2 'opscaling' mee wordt genomen in het nieuwe

onderzoek dat start n.a.v. het genoemde initiatiefvoorstel. Scenario 0 'ontmanteling' is nu niet aan de orde. We delen de mening van de onderzoeker dat gezien de pijnlijn, stoppen het kind met het badwater weggooiden is. Scenario 1 schetst de optie van uitbreiding naar een bredere scope dan alleen de energietransitie. Uit de portfolio van SETU blijkt echter dat de projecten voornamelijk gericht zijn en waren op Zon-PV (opwek). We zien echter dat er een hele grote opgave ligt in de verduurzaming van de gebouwde omgeving. Hier is niet actief door SETU op ingezet en we verkennen nu de aangescherpte focus hierop. Pas daarna kan er sprake kan zijn van een eventuele verbreding.

Alles overwegend is in bestuurlijk overleg tussen Provincie Utrecht, Gemeente Utrecht en SETU het volgende overeengekomen:

- We behouden de huidige positionering van SETU met betrekking tot soort financieringen. Financieringen tot maximaal EUR 1 miljoen, waarbij het fondsvermogen revolverend wordt ingezet;
- De doelgroep van de aangescherpte strategie is het MKB, bedrijfsmatig en maatschappelijk vastgoed. Voor VvE's en bewonersinitiatieven zijn er inmiddels alternatieven in de markt en zullen daarom niet tot de belangrijkste doelgroep behoren;
- Gezien de veranderende marktomstandigheden verleggen we wel de focus naar energiebesparing in de gebouwde omgeving. Besparing betreft verbruik gerelateerd aan pand en aan het productieproces: isolatie, warmte, apparaten, etc. Opwek kan hier wel een integraal onderdeel van zijn. SETU heeft al ervaring met het financieren van besparingsprojecten maar dit is maar een bescheiden onderdeel van de portfolio. Daarom verkennen we met elkaar of hier een grotere rol in te spelen is en op welke wijze SETU ondersteunend kan zijn en blijven aan de provinciale en gemeentelijke strategie m.b.t. besparen. Uiteraard in afstemming met andere financieringsmogelijkheden in de markt;
- Kern is het implementeren van bestaande technologie: innovatie is niet de corebusiness van SETU;
- Er komt een aanscherping van de wijze waarop de (Co2-) impact van SETU kan worden gekwantificeerd;
- Aandacht blijft in de vervolgfase voor de verbeterpunten zoals geconstateerd in de onderzoeken (bijlage 1 en 2).

De vervolgstappen zijn als volgt, dit najaar wordt voor een periode van 6 maanden een kwartiermaker aangetrokken die als meewerkend voorman/-vrouw met SETU toewerkt naar de volgende resultaten:

- Behoeft in kaart gebracht voor het financieringsinstrumentarium van SETU voor de besparingsopgave;
- Impact indicatoren voor het fonds aangescherpt;
- Samenwerking opgebouwd met de lokale en regionale (ontzorgings-)programma's (bijvoorbeeld uit andere Utrechtse gemeentes);
- Inzicht in benodigde rollen en bemensing voor het goed bedienen van de doelgroep.

De bevindingen van het komend half jaar vormen input voor de aangepaste focus en input voor de herinrichting van SETU (indachtig de verbeterpunten uit de rapporten van Rebel en Zanders). ROM Utrecht Region is bereid de kwartiermaker te werven en te leveren. We kijken in de komende periode dan ook nadrukkelijk naar een betere samenwerking en synergie tussen beide organisaties.

Financiële consequenties:

De kosten voor de inhuur van de kwartiermaker worden verdeeld over Gemeente Utrecht, SETU en de Provincie Utrecht. Als Provincie Utrecht dragen we maximaal EUR 50.000 bij. Hiervoor is budget beschikbaar binnen de programmabegroting 2022, programma 4 Energietransitie.

Vervolprocedure/ voortgang:

Na de periode van 6 maanden zullen wij u informeren over de resultaten. Wij verwachten dat dit in het najaar van 2023 zal zijn.

Gedeputeerde Staten van Utrecht,

Voorzitter,
mr. J.H. Oosters

Secretaris,
mr. drs. A.G. Knol-van Leeuwen